

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ВМІННЯ СТВОРЮВАТИ ВІЗУАЛІЗАЦІЮ «ПОРТРЕТ» У ПЕРШОМУ ЦИКЛІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ліпчевська Інна

аспірантка

Інститут педагогіки НАПН України

науковий співробітник

відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури

Інститут педагогіки НАПН України

Візуалізація «Портрет» – простий інформативний образ поняття – є одним з сучасних варіантів моделювання. Його побудова – це дієвий інтерактивний метод розвитку як словесно-логічного, так і образного мислення молодших школярів.

Метою його використання в освітньому процесі є:

—формування в учнів вміння визначати ключові риси досліджуваного об'єкту;

—формування в учнів цілісного уявлення про об'єкти вивчення;

—розвиток креативності учнів.

Зазначимо також, що за використання портретів значно спрощується класифікація та порівняння об'єктів.

Алгоритм створення цієї візуалізації передбачає визначення найсуттєвіших ознак об'єкту та безпосередньо створення відповідного спрощеного інформативного образу (рис.1).

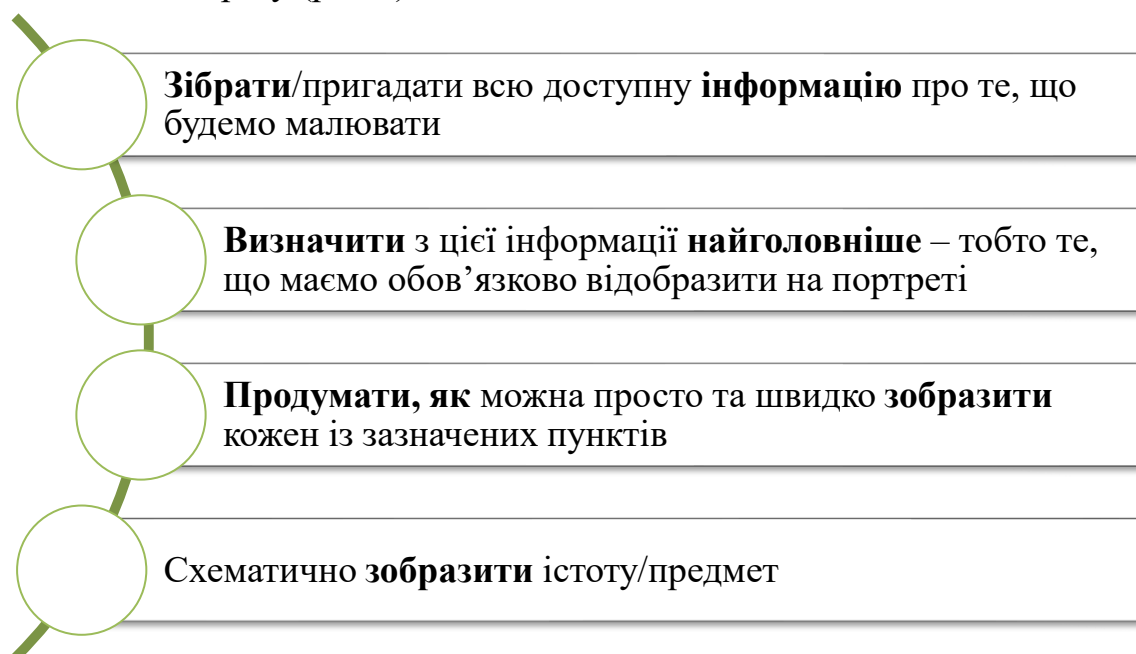

Рис.1: Алгоритм створення візуалізації «Портрет»

Зазначимо, що учні створюють портрети з метою ознайомлення аудиторії (класу) з об'єктом та його суттєвими властивостями у заданому контексті. Отже,

на підготовчому етапі до створення візуалізації, крім питання «Які можна виділити головні риси істоти/предмета/явища?» необхідно також обговорити питання «Що ми хочемо показати на своєму портреті? Що ми хочемо донести до оточуючих?». Для організації такого полілогу можна застосовувати технологію Джигсоу: розділити клас на групи, кожна з яких створить власну візуалізацію, а потім познайомить усіх інших учнів класу з результатами своєї роботи.

Формування в учнів вміння створювати візуалізації потребує поетапного підходу з урахуванням їх вікових особливостей. Так, у першому циклі початкової освіти, принциповим є шлях від одиничних понять до загальних: спочатку необхідно навчитися визначати значущі характеристики конкретних істот, предметів, явищ та зображати їх, а вже потім опановувати створення узагальнених портретів. Збірні поняття є складнішими для візуалізації – їх варто пробувати зображати, коли учні вже мають досвід у цьому виді діяльності. Також важливо враховувати, що більшість дітей в змозі повноцінно оперувати абстрактними поняттями після 12 років, отже у початковій школі раціонально створювати портрети тільки конкретних понять (одиничних, загальних, збірних).

У першому циклі початкової освіти доцільно почати ознайомлення учнів з візуалізацією «Портрет» з вивчення піктограм та виконання вправ, спрямованих на формування вміння виділяти найсуттєвіші характеристики об'єктів (предметів, істот, явищ тощо). Наступним етапом є відтворення зразків «портретів» та створення «портретів», схожих на зразок, проте з усвідомлено зміненими декількома характеристиками. Потім учні створюють власні візуалізації: спочатку колективно, потім у групах і, насамкінець, самостійно.

Отже, на початковому етапі опанування даної візуалізації пропонуємо наступні завдання:

1) Співставте поняття з відповідними піктограмами (спрощеними зображеннями) та поясніть свій вибір (вчитель може використати дорожні знаки: пішохідний перехід, слизька дорога, заборона повороту, вимога зупинитися; погоду: сонячно, хмарно, дощить, сильний вітер; пори року: зима, весна, літо, осінь тощо).

2) Ознайомтеся з віршом та відповідною послідовністю піктограм, яка передає його зміст. Зверніть увагу, що немає чіткої відповідності між зображенням та кожним окремим словом. Піктограма може позначати як слово, так і словосполучення, а іноді і ціле речення. «Прочитайте» вірш, записаний мовою піктограм, тобто пригадайте його, користуючись послідовністю малюнків.

3) Гра «Вгадай про кого (про що) я говорю».

Один з учнів (ведучий) загадує та описує когось із однокласників (2-3 речення), а інші учасники відгадують, про кого йде мова. Перший, хто здогадався, стає новим ведучим. Аналогічно можна грати загадуючи предмети, які знаходяться у класі.

4) Уявіть тварину (слона, ведмедя, зебру тощо) і визначити найхарактерніші, особливі ознаки її зовнішності. Перевірте себе, переглядаючи відповідний фото

та відеоматеріал. Заповніть прогалини (пропуски слів) у текстах-описах цих тварин.

5) Спробуйте схематично зобразити літаюче слоненя; підводний хокей тощо взявши за основу відповідні піктограми

6) Уявіть та зобразіть схематично транспорт майбутнього, який може літати, їздити по бездоріжжю та плавати; казкову тварину, снігопад у пустелі тощо.

Після опрацювання запропонованих завдань клас доцільно познайомити з поняттями «піктограми» та «портрету» у «традиційному» контексті - образотворчому мистецтві та літературі, проаналізувати і порівняти їх. Учні (з допомогою вчителя) повинні узагальнити набуті знання та практичний досвід та синтезувати розуміння візуалізації «Портрет» як схематичного інформативного зображення об'єкту вивчення. Тобто у своїх міркуваннях вони приходять до розуміння, що така візуалізація має бути впізнаваною, проте її деталізація залежить від задуму автора. Фактично, це не витвір мистецтва, а просте та зрозуміле зображення об'єкта (істоти, предмета, явища тощо), яке відображає його ключові ідентифікуючі особливості та суттєві властивості відповідно до контексту розгляду.

Зазначимо, що суб'єктивність сприйняття світу людиною визначає варіативність портретів, створених учнями. Отже, при побудові візуалізації не може бути єдиного жорстко визначеного правильного варіанту.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок, що створення портретів, як і вміння візуалізації загалом, доцільно розглядати як наскрізне вміння Нової української школи, яке інтегрується у всі освітні галузі та не потребує значного ресурсу часу на впровадження в навчальний процес. Актуальність та перспективність даної інновації визначається позитивним впливом візуалізації як методу навчання на розвиток мислення, пам'яті, уваги, уяви, сприйняття, мовлення учнів; на формування їх ключових, галузевих, предметних та життєвих компетентностей; на вмотивованість, зацікавленість учнів у навчанні. Водночас, формування компетентності учнів у візуалізації має реалізовуватися дидактично та методично виважено та поетапно. На часі актуальними є питання розроблення та апробації відповідних технологій, методів, прийомів навчання, обізнаності вчителів у освітніх тенденціях, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу.

Література

1. Roam D. The back of the napkin : solving problems and selling ideas with pictures. New York: Penguin Group, 2008. 327 p.

2. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

3. Симоненко С. М. Психологія візуального мислення: дис. ... д-ра пед. наук: 19.00.01. м. Одеса, 2005. 462 с.